

עמדת "בשער" בנושא: התנגדות להצעה לתיקון תקנון פרסי ישראל הכוללת חובת נאמנות לשלטון

ב-25.7.25 אתר החקיקה הממשלתי של משרד המשפטים פרסם [טיוטת תיקון לתקנון פרסי ישראל](#) הפתוחה להערות הציבור.

ארגון "[בשער](#)" – קהילה אקדמית למען החברה בישראל" מתנגד נחרצות לשינויים המוצעים בסעיף ב' בטיטה. סעיף זה מטיל מגבלות על הגשת מועמדות על בסיס פעילות ציבורית או משפטית, ובכך פוגע בזכויות יסוד דמוקרטיות ובהן חופש הביטוי, הזכות לפנות לערכאות משפטיות והזכות לנקוט הליכים משפטיים חוקיים בנושאים שונים – זכויות שאין לפגוע בהן במדינה דמוקרטית.

השינוי המוצע בסעיף ב' יפגע בצורה אנושה ביוקרת הפרס ובמיצובו כפרס החשוב ביותר שמעניקה מדינת ישראל לחוקרות ולחוקרים ישראלים שהגיעו להישגים מדעיים מצטיינים במיוחד ולאזרחים וארגונים שתרמו למדינה ולחברה תרומה ייחודית.

האבות המייסדים שהגו את הפרס לפני כשבעים שנה ראו בו אות הוקרה של המדינה לאזרחיה בגין הישגים יוצאי דופן שהקנו להם שם בעולם ובארץ. הם השכילו להבין כי בגין הישגים אלה זכתה גם המדינה ליוקרה ומעמד במשפחת העמים.

הקריטריון היחיד לקבלת פרסי ישראל היה מאז ומתמיד מצוינות יוצאת דופן בתחומי הפרס, כאשר דעות והתבטאויות של מועמדות ומועמדים לא היוו שיקול בשאלת הזכאות לפרס – וכך גם צריך להישאר. הכנסת שיקולים זרים לרבות הניסיון לכפות אחידות מחשבתית המוכתבת על ידי הממשלה, מנוגדת לרוח הפרס ולמטרתו.

התיקון המוצע מבקש להחיל שיקולים הפוגעים בחופש הביטוי ובזכות להביע דעות, גם אם אלה מקוממות או שנויות במחלוקת. בכך הוא מצטרף למגמה מדאיגה של התערבות בחופש הביטוי, בחופש האקדמי ובאוטונומיה של המוסדות להשכלה גבוהה, תוך ניסיון להכפיף לרצונות פוליטיים.

יתרה על כך, הניסוח המוצע מעורפל ונתון לפרשנויות שונות: האם כל מי שעתרו לבג"ץ ייפסלו? האם מי שיכתבו מאמרי דעה וגילויי דעת שאינם נוחים לממשלה ייפסלו? האם מי שגייסו כספים למחאה חברתית לגיטימית ייפסלו? מי יקבע מה הכוונה ב"סיוע חוזר ונשנה" או מהי "חרטה בפומבי"? (בסגנון משטרים אפלים), מי יהיה הגוף שיפסוק בשאלות אלו? ועוד ועוד. ניסוחים מעורפלים מעין אלה יפתחו פתח לשליטה פוליטית בפרס ישראל ולפגיעה ישירה או עקיפה (אפקט מצנן) בחופש הדיבור ובחופש האקדמי. **ככלל, אסור שקריטריונים כאלה ינוסחו, הם אינם ראויים במשטר דמוקרטי ואנו מוצאים כמותם רק במשטרים חשוכים.**

אימוץ התיקון יהרוס את יוקרת הפרס, ויהפוך אותו, הלכה למעשה, לפרס "מטעם" – לא פרס המוענק על בסיס מצוינות אלא אמצעי לתגמול מי שמיישרים קו עם עמדת השלטון. על הזוכים והזוכות תרחף תמיד העננה הקודרת שקיבלו את הפרס בשל נאמנות פוליטית ולא בזכות הישגיהם. לפרס כזה אין ערך, ובוודאי לא יוקרה – לא בארץ ולא בעולם.

נזכיר, שגם בעבר, כאשר נעשו ניסיונות פוליטיים להתערב בהחלטות של ועדות השיפוט של הפרס, האמונות אך ורק על שיקולי מצוינות, פסיקות בג"ץ דחו ניסיונות אלה – התיקון המוצע מנוגד להן.

ארגון "בשער" קורא לאקדמיה לצאת כנגד שינויים אלה! וקורא לשר החינוך ולמשרד החינוך שלא להכניס שינויים אלו לתקנון הפרס, לא לרוקן את הפרס מתוכן של מצוינות אקדמית ולהפוך אותו לפרס נאמנות. הנזק יהיה גדול מאוד!

28.7.2025

ארגון "[בשער](#)" – קהילה אקדמית למען החברה בישראל (ע"ר) – מאגד מעל 2,000 חברות וחברי סגל אקדמי מכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל, כולל בין היתר כלות וחתני פרס נובל ופרס ישראל, נשיאות, נשיאים ורקטורים לשעבר, הפועלים למען החברה בישראל ולמען שימור האינטרס הלאומי של המדינה בתחומי ההשכלה הגבוהה, המחקר והאקדמיה – כל אלה הכרחיים לשגשוגה של המדינה בכל תחום ולקיומה כחברה פתוחה, סובלנית ודמוקרטית, חברה שתומכת במחקר איכותי וחדשני ומקדמת ידע, תוך שמירה על עצמאותה ואיכותה של מערכת ההשכלה הגבוהה. יו"ר "בשער" היא פרופ' [חגית מסר-ירון](#).